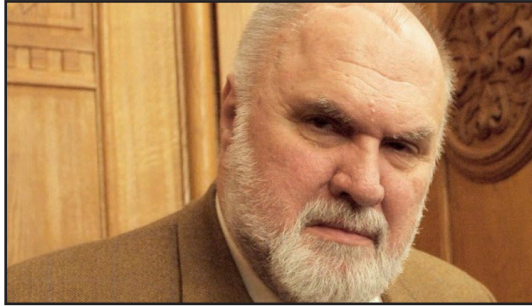

In memoriam

проф. др Ненад Љубинковић
(4. март 1940 – 2. фебруар 2020)

Наш велики савременик

Бошко Сувајџић

Проф. др Ненад Љубинковић је био један од најбољих међу нама. И као научник, и као истраживач, и као човек. Оставио је неизбрисив траг у српској фолклористици, колико својим научним делом, уџбеницима, монографијама и научним прилозима, толико и својим педагошким радом и друштвеном активношћу.

Веома је тешко у оваквом осврту рећи нешто о човеку којег сте познавали, волели, поштовали, али и који се пола века интензивно и са изузетним резултатима бавио изучавањем традиције и културе српског народа, народне књижевности и фолклора. Ненад Љубинковић се у својој богатој библиографији (преко 400 радова) бавио свим оним научним дисциплинама које улазе у најширу област фолклористике, као што су народна књижевност, етнологија, етнолингвистика, антропологија, историја културе, компаративна истраживања књижевности и културе, митологија.

Проф. др Ненад Љубинковић рођен је 4. марта 1940. године у Београду. Дипломирао је, магистрирао и докторирао на Филолошком факултету Универзитета у Београду. Радио је као научни саветник у Институту за књижевност и уметност у Београду, односно као редовни професор Академије уметности.

Био је професор на Педагошкој академији (1971–1975), на Вишој ПТТ школи (1976–1989), на Факултету музичке уметности (1990–2008), на Академији уметности (1998–2007).

У Институту за књижевност и уметност основао је научноистраживачки пројекат *Српско усмено стваралаштво у балканском контексту*. Са млађим колегом, др Бранком Златковићем, покренуо је *Међународни омладински сабор српске и балканске духовности* и пропратне радионице. У склопу деловања Вукове задужбине у Баваништу, у оквиру манифестације „Дани ћирилице“ покренуо је научни скуп младих истраживача са темом *Фолклор данас*, који се одржава сваке године последње недеље у мају. Покренуо је и руководио међународним научноистраживачким пројектом који је финансирао УНЕСКО – *Oral tradition of Serbian Epic Songs*. Пројекат је 2005. угашен из политичких разлога. Од 1994. до 2006. године у оквиру манифестације „У славу Великог Војда“ руководио је научним скупом „Настајање и утемељење нове српске државе“ и био уредник девет зборника који су штампани као резултати рада скупа, а низ година био је уредник часописа *Расковник*.

Ненад Љубинковић је био драг човек. У јавности пак важио је за аутора полемичког тона и жестоке природе. Представљање српске науке у његовим студијама и огледима често је прикривено, а понекад и неприкривено полемисање са највишим ауторитетима у области фолклористике. У Ненадовом поимању тзв. критичке фолклористике, како је то формулисала академик Нада Милошевић-Ђорђевић, неке општеприхваћене научне истине су оповргнуте, неке су потврђене, неке пак извргнуте критици.

Мада Ненад Љубинковић није изградио сопствену школу, изградио је сопствене ученике. Изабрао је најугледније претходнике да, пишући о њима, потврди идеју континуитета у српској историји, науци и култури (Веселин Чајкановић, Тихомир Р. Ђорђевић, Павле Софрић Нишевљанин, његов деда Владимир Ђоровић).

Библиографија Ненада Љубинковића је импресивна: обухвата серију научних монографија, низ студија, расправа и приређених издања. Његова докторска дисертација *Пјеванија црногорска и херцеговачка Симе Милутиновића Сарајлије*, одбрањена 1992, а у скраћеном обиму објављена 2000, представља изузетан допринос проучавању епског певања „са простора који Вуку нису били доступни“.

Књига Ненада Љубинковића *Трагања и одговори. Студије из народне књижевности и фолклора I*, за коју је добио престижну награду за науку Вукове задужбине (2010), показатељ је изузетно широког мултикултуралног и ерудитног приступа усменој епској традицији српског народа. Ретке су књиге у којима је на тако суверен начин здружена лична ерудиција с дубоким, темељним, посве специјалистичким знањима посвећеним једној научној области.

У својим научним прилозима др Ненад Љубинковић осветљава оштро, расуђује разложно, разлаже расудно, поентира зачудно. Љубинковић још и трага истрајно, испитује исцрпно, по потреби шиба немилосрдно. Реч је, несумњиво, о истраживачу који плени ерудицијом и ширином интересовања. Познавалац класичне старине, словенских традиција, светске књижевности, историје, етнологије, социологије културе, Ненад Љубинковић до краја живота није изгубио способност да се зачуди, да се обрадује, да изненади себе и читаоца свежином луцидног и неочекиваног увида.

Тешко је у потпуности обухватити све аспекте научног дела проф. др Ненада Љубинковића. Реч је о континуираном проучавању усмене традиције српског народа у распону од више деценија. Сваки прилог открива посвећени рад човека који се са најбољим научним резултатима бавио књижевним, етнографским и фолклористичким питањима из усмене традиције Срба и Јужних Словена.

У делу Ненада Љубинковића ређају се, из дијахронијске перспективе, прилози који употпуњују књижевноисторијско знање о усменим врстама. Једна другу објашњавају и тумаче расправе о фолклористичким питањима и етнографској подлози традиције. Стручно и у складу са савременим сазнањима теорије књижевности анализирају се конкретни усмени „текстови“, почев од предвуковских записа, песама из *Ерлангенског рукописа* и Богишићевог зборника, све до варијаната из класичних Вукових збирки, Милутиновићеве *Пјеваније* и поствуковских рукописних и штампаних извора. Истовремено, српска усмена традиција се посматра из најшире компаративне перспективе, чиме се омогућује њено поређење са врсницама из јужнословенског и балканског територијалног, социокултурног и етнографског ареала.

У низу озбиљних и студиозних приступа Ерлангенском рукопису, студија Ненада Љубинковића заузима посебно место. Његов обиман рад о „народним песмама дугог стиха“ представља незаобилазан прилог проучавању бугарштица. Бриљантни су делови у којима аутор описује порекло и генезу песама дугог стиха. Као пример може да послужи тумачење песме о Николи Томановићу и краљу будимском. У генеалогiji једне песме маестрално се преплићу нити историјске фактографије, анализа одељака из *Црквеног летописа* Андрије Змајевића, варијанте културноисторијских предања о царубиству, да би се све то затим самерило са одређеним политичким концептом и црквено-религијским потребама епохе.

Изврским стилем и раскошном аналитичком креацијом, међу најбоље радове о Вуковим певачима сврстава се Љубинковићева петоделна расправа о „губитницима“ Старца Милије. У обимној библиотеци радова о најћудљивијем Вуковом певачу она је с правом је

стекла статус класичне литературе, незаобилазне у проучавању личности и поетике Старца Милије. Љубинковић посебно скреће пажњу на културолошки контекст, психологију актера и социолошку позадину, испоставиће се, магистралног сусрета Вука Караџића и Старца Милије. Сусрета који је био дуго и помно припреман, и исто толико дуго, и можда још помније, одлаган. Ова је студија, испод минуциозног аналитичког поступка у тумачењу поетике Старца Милије, својеврсни етичко-философски трактат о погубности свеколике овоземаљске власти, као и о вечитом губитништву које проистиче из човековог судара са сопственом таштином.

Врсни зналац историје, Ненад Љубинковић у свом делу осветљава најзначајније путоказе српске културне и духовне историје. У раду о Хиландару и Светој Гори аутор разматра помене Свете Горе и Вилиндара/Вилендара у епским народним песмама код Јужних Словена. Васпостављање српске државе и обнова државности тумаче се на примерима транспозиције историјских чињеница о Карађорђу у усмену хроничарску народну песме, анегдоту и предање.

Комплекс тема о Косовском боју Љубинковић заснива на премиси Алојза Шмауса о слојевитој структури косовске епике. У његовом делу су заступљени изузетни прилози за усмене биографије војводе Момчила и Марка Краљевића на Балкану. Посебно се истичу варијетети комплексних и често противуречних односа историје и мита у конституисању епских модела.

За разлику од најзаступљенијих епских легенди на Балкану, тематских кругова о Косовском боју и Марку Краљевићу, које су се слојевито и постепено формирале током векова, узрастању и ширењу легенде о Светом Сави Љубинковић види „смишљену самоградњу култа“ („Свети Сава – божији угодник, државник, митски родоначелник“). Од христијанизоване легенде о Светом Сави на Балкану старија је легендарна повест о Владимиру и Косари, обликована у разноврсним жанровским обрасцима, од епизирание хагиографије, преко „чисте“ хагиографије, све до драмске рецепције у епоси предромантизма и романтизма.

Проф. др Ненад Љубинковић је цео живот уложио у трагања чији је циљ да се отре прах заорава и прећуткивања на који је савремена српска научна мисао пречесто склонила да осуди значајне претходнике.

Ненад Љубинковић је аутентичан, свој, неприлагођен, несводљив на шаблоне, ни људске ни научне. Сведочећи о делу проф. др Ненада Љубинковића, сведочимо о једном непоновљивом животу. Књиге *Наши далеки преци. Етномитолошке студије* (Београд: Српска књижевна задруга, 2014) и *Од Косовске битке до косовске легенде* (Нови Сад: Матица српска, 2018) представљају импресиван свод тог живота.

У рад Вукове задужбине Ненад Љубинковић је уложио много труда, негујући оне вредности које стоје у темељу Вуковог рада, рада Вукове задужбине и српског националног бића.

Проф. др Ненаду Љубинковићу и др Мирјани Дрндарски посвећен је зборник радова *Промисљања традиције* (прир. Б. Сувајџић и Б. Златковић, Београд: Институт за књижевности и уметност, 2014), који садржи импозантних 737 страница посвећених њиховим *фолклорним и литерарним истраживањима*, како гласи његов поднаслов.

У недељу, 2. фебруара 2020. године, напустио нас је проф. др Ненад Љубинковић. Ненад Љубинковић је увек био свој и оригиналан. Вук самотњак. Привилегија ми је што сам га познавао и, хоћу да верујем, имао част назвати се његовим пријатељем.

проф. др Бошко Сувајџић
Филолошки факултет Универзитета у Београду
Е-пошта: bosko.suvajdzic@mts.rs

Примљено: 20. 6. 2020.
Прихваћено: 29. 6. 2020.